

Kolumnen. Lars Calmfors

Farligt med snabb federalism

Publicerad 2012-06-27 00:05

Euroländerna har ett dilemma. Åtstrammningskraven försvagar stödet för EU i krisländerna. Men uppmjukning av villkoren riskerar att minska stödet för krispaketen i Tyskland och andra länder som betalar dem.

Eurokrisens dramaturgi är numera välkänd. En akut krissituation föranleder toppmöten som efter ett antal försök fattar beslut om åtgärder. I bästa fall lugnar de tillfälligt marknaderna men snart uppstår ett nytt krisläge och processen börjar om.

När den första Greklandskrisen bröt ut våren 2010 kunde euroländerna välja mellan två vägar:

1. Respektera fördragsbestämmelserna om att EU-institutioner och övriga länder inte får ta över ansvaret för ett enskilt medlemslands statsskuld.
2. I stället bryta mot fördraget och ge finansiellt stöd.

Som bekant valdes väg 2. Ett skäl var rädslan för att statsbankrutter skulle skapa en ny finanskris. Ett annat skäl var den felaktiga uppfattningen att euron inte skulle överleva statliga betalningsinställelser.

De gradvis ökande stödinsatserna har ökat riskerna för ”moral hazard”, det vill säga att långivare och stater ska bete sig oansvarigt när de inte bär de fulla konsekvenserna av sitt handlande. Därför har stöden kopplats till hårda villkor för krisländerna och tuff övervakning. Av samma skäl har det också beslutats om mer överstatlig kontroll av de enskilda euroländernas ekonomiska politik. Ytterligare förslag om gemensamma beslut om enskilda länders budgetar har också aktualiserats. Detta ligger i linje med en av EU:s grundtankar: ekonomisk integration ska driva fram också politisk integration.

Många Europavänner ser eurokrisen som en möjlighet att utveckla EU i federal riktning. Men detta kommer förmodligen att misslyckas. Orsaken är att medborgarna knappast uppfattar någon positiv vision bakom dessa integrationssträvanden. De framstår i stället som priset för stödpaketen. Till detta kommer att EU:s regelförändringar utgör ett svåröverskådligt virrvarr av olika processer. Förändringarna komprometteras dessutom av att de kopplas ihop med en hittills misslyckad krishantering.

Samtidigt vet vi att svåra kriser kan leda till radikala förändringar. Sveriges 1990-talskris skapade politisk enighet om vikten av budgetdisciplin och möjliggjorde striktare ekonomisk-politiska ramverk. Men dessa förändringar genomfördes inte genom tryck utifrån utan därför att de ansågs ligga i landets eget intresse.

Euroländerna har ett dilemma. De hårda åtstramningskraven på krisländerna försvagar det politiska stödet för EU där. Samtidigt riskerar en uppmjukning av villkoren att minska stödet för krispaketen i Tyskland och andra länder som betalar dem. Och även där är det osannolikt att väljarna verkligen vill ha en långtgående utökning av den överstatliga kontrollen.

De skärpningar av den gemensamma övervakningen av politiken och möjligheterna till sanktioner vid regelbrott som euroländerna genomfört är förmodligen mindre betydelsefulla än de flesta tror. Risken är nämligen stor att dessa bestämmelser – liksom tidigare – inte kommer att tillämpas.

De mindre iögonfallande förändringar i fråga om de nationella budgetprocesserna som beslutats inom EU är antagligen viktigare. Hit hör krav på tydliga budgetbalansregler, på att underlaget bakom budgetprognoser ska redovisas, på analyser av hur prognoserna påverkas av alternativa antaganden, på att prognoserna ska granskas av oberoende nationella granskningsinstitutioner, på att de finanspolitiska ramverken ska täcka hela den offentliga sektorn, på fullständig redovisning av olika garantiåtaganden (till exempel gentemot finanssektorn) och på budgetplanering med flerårsperspektiv. Sådana förändringar bör vara politiskt okontroversiella. De kan emellertid höja nivån på den nationella ekonomisk-politiska debatten och bidra till en kulturförändring som är den bästa garantin för en ansvarsfull politik.

Hanteringen av Spaniens och Italiens statsfinansiella problem är förmodligen avgörande för EU:s framtid. Dessa länder kan vara "too big to save". Blir deras statsfinansiella kriser akuta, är det bästa antagligen att genomföra stora skuldnedskrivningar och sedan ge mer begränsade stöd för att rädda de banker som då hotar att gå omkull till följd av kapitalförluster på sina statspapperinnehav. Det skulle reducera kostnaderna för stöden och därmed risken för en politisk "backlash" i de länder som betalar dem. Det skulle också minska behovet av mer överstatlighet för att balansera "moral hazard"-problemen.

I dag kan EU:s räddningsfond bara ge bankstöd i form av lån till regeringar som sedan får använda lånen för detta ändamål. Sådant bankstöd ökar emellertid det enskilda landets statsskuld och förstärker därmed privata långivares misstro mot landet. Räddningsfonden bör i stället kunna ge stöd direkt till krisdrabbade banker och, om så behövs, ta över ägandet av dem.

En av de senaste krisidéerna inom EU är en bankunion. Innebörden är att banktillsynen flyttas från den nationella nivån till EU-nivån. Det är önskvärt på sikt men saknar bäring på det akuta läget. Nu är det centrala att skala ner stödambitionerna till att hantera statsskuldkrisernas effekter på banksystemet. Det skulle minska risken för ett politiskt haveri för hela europrojektet till följd av att allt större stödinsatser kräver en ökad överstatlighet, vilket medborgarna inte verkar beredda att acceptera.

Lars Calmfors